

Innspill fra organisasjonene

2. juni sendte Udir delleveranse to til partene i utdanningssektoren for å få deres skriftlige innspill. Organisasjonene som har sendt skriftlige innspill er:

- Foreldreutvalget for grunnopplæringen (FUG)
- KS
- Skolelederforbundet
- Utdanningsforbundet
- Lektorlaget

FUGs kommentarer til nye prøver med læringsstøttende formål - delleveranse 2

FUG takker for muligheten til å gi innspill til delleveranse 2.

FUGs mandat er å arbeide for et godt skole-hjem-samarbeid og å ivareta foreldrenes interesser i den sammenheng. I denne omgang vil vårt fokus derfor ligge på hvordan nye prøver kan bli mer læringsstøttende og inngå i et helhetlig system for kvalitetsutvikling i skolen.

Fra et foreldreperspektiv ønsker vi særlig å kommentere hvordan prøvene, informasjonen de gir og støtten som utvikles rundt dem kan bidra til samarbeid, dialog og kvalitetsutvikling.

Prøvene bør styrke samarbeidet om elevens læring

FUG støtter ambisjonen om at prøvene skal gi mer relevant, forståelig og handlingsrettet informasjon og vil samtidig anerkjenne det arbeidet de ulike lærergruppene har gjort. Parallelt mener vi det er viktig å se nærmere på hvordan resultater, resultatvisninger og støtteressurser også kan understøtte samarbeidet mellom skole og hjem om elevens læring og utvikling.

Rapporten beskriver et kvalitetsutviklingssystem som skal bygge på dialog, samarbeid og tillit i- og til skolen. FUG vil understreke at tillit til skolen i stor grad utvikles gjennom kvaliteten på samarbeidet mellom hjem og skole. Dersom prøvene skal inngå i skolens samlede arbeid med kvalitetsutvikling, bør også skole-hjem-samarbeidet ses som en viktig del av arbeidet. Det harmonerer også godt med opplæringsloven § 1-3, som slår fast at opplæringa skal skje i samarbeid og forståing med heimen.

Foreldresamtalen er en sentral arena for dialog om elevens faglige og sosiale utvikling. FUGs skole-hjem-barometer 2026 (n=2028) viser at hele 94 prosent av foreldrene opplever at skolens foreldresamtaler i stor grad gir informasjon om hvordan barnet

fungerer faglig på skolen. Andelen synker til 85 prosent når vi spør om samtaleene bidrar til en felles forståelse av hvordan hjem og skole sammen kan støtte barnets utvikling.

FUG mener dette illustrerer at det er forskjell på å gi informasjon og å skape felles forståelse. Forskning på skole–hjem-samarbeid peker samtidig på at skolen ofte lykkes best i samarbeidet med foreldre som kjenner skolens språk, forventninger og arbeidsmåter. Dette understreker betydningen av at informasjon og oppfølging knyttet til prøvene er tilgjengelig og forståelig for et mangfold av foreldre.

De nye prøvene og tilhørende støtteressurser bør derfor utvikles på en måte som styrker dialogen mellom hjem og skole, bidrar til konkrete og konstruktive samtaler om videre oppfølging, og gjør resultater og oppfølging forståelige og anvendelige for elever, foreldre og ansatte. Tilbakemeldinger til elever og foreldre bør ses som en del av en læringssløyfe der eleven er aktivt involvert, og der foreldrene inngår som en ressurs i elevens læring og utvikling. Etter FUGs vurdering bør dette perspektivet også synliggjøres i eventuelle modeller og beskrivelser som utvikles i det videre arbeidet.

Verdien av prøvene ligger etter FUGs vurdering ikke bare i informasjonen de gir om elevene, men også i hvordan informasjonen brukes til å styrke samarbeidet mellom skole og hjem og til å fremme foreldrene som en ressurs for elevens læring og utvikling.

Læring, trivsel og inkludering må ses i sammenheng

FUG støtter rapportens vektlegging av sammenhengen mellom læring og trivsel. Gode prøver kan gi verdifull informasjon om elevenes faglige utvikling, men må forstås i lys av den bredere konteksten eleven lærer og utvikler seg i.

FUGs skole–hjem-barometer 2026 viser at 14 prosent av foreldrene opplever at barnet i liten grad trives på skolen, 16 prosent opplever at barnet i liten grad utvikler seg positivt sosialt og 18 prosent opplever at barnet i liten grad utvikler seg positivt faglig. Etter FUGs vurdering understreker dette behovet for at et framtidig kvalitetsutviklingssystem rommer flere perspektiver enn faglige prestasjoner alene, og bidrar til å se læring, trivsel, inkludering og relasjoner i sammenheng.

FUG støtter også rapportens understrekning av at informasjon fra prøvene skal brukes som grunnlag for læring og kvalitetsutvikling, og ikke for rangering eller konkurranse mellom skoler. Data bør bidra til refleksjon, dialog og utvikling, og hjelpe skolen til å forstå både hva som fungerer godt og hvor det er behov for forbedringer. Dette gjelder både oppfølgingen av den enkelte elev og skolens arbeid med å utvikle praksis, læringsmiljø og organisering. FUG er samtidig opptatt av at skolen opererer innenfor begrensede ressurser. Nye prøver, resultatvisninger og støtteressurser må derfor bidra til god ressursbruk, oppleves som nyttige for brukerne og gi en merverdi som står i forhold til tiden som brukes på gjennomføring, oppfølging og analyse.

Kvalitetsdialogen bør inkludere foreldrefellesskapet

Rapporten beskriver hvordan prøvene skal inngå i et helhetlig system for kvalitetsutvikling. FUG savner refleksjoner rundt hvordan foreldrefellesskapet og skolens rådsorganer kan involveres i de kvalitetsdialogene som beskrives. Dersom prøvene skal bidra til kvalitetsutvikling på skolenivå, mener FUG det er naturlig å vurdere hvordan samlet informasjon fra prøvene kan inngå i dialogen mellom skolen og foreldrefellesskapet gjennom skolens rådsorgan.

Et slikt perspektiv vil være i tråd med ambisjonen om et kvalitetsutviklingssystem som bygger på dialog, tillit og samarbeid. Opplæringsloven § 10-4 understreker at elever og foreldre skal medvirke i planlegging, gjennomføring og vurdering av skolens virksomhet, blant annet i arbeidet med kvalitetsutvikling i opplæringen. FUG mener dette perspektivet også bør gjenspeiles i det videre arbeidet med de nye prøvene.

Samisk skole trenger egne løsninger

FUG støtter rapportens vurdering av behovet for egne løsninger for samisk skole. Et framtidig kvalitetsutviklingssystem må gi relevant og meningsfull informasjon også for elever i samisk skole, og løsninger må utvikles på samiske språk og premisser. FUG mener dette perspektivet må ha høy prioritet i det videre arbeidet.

Avslutning

FUG støtter ambisjonen om prøver som i større grad bidrar til læring og kvalitetsutvikling. Samtidig vil vi understreke betydningen av at prøvene brukes på en måte som styrker samarbeidet mellom skole og hjem, understøtter skolens kvalitetsutviklingsarbeid og fremmer foreldrene som en ressurs i arbeidet med elevenes læring, utvikling og trivsel.

KS Innspill til andre delleveranse om læringsstøttende prøver

KS takker for denne muligheten til å gi innspill til Utdanningsdirektoratets (UDIR) andre delleveranse til Kunnskapsdepartementet om de læringsstøttende prøvene. Vi har tidligere støttet UDIRs arbeidsform med dette oppdraget, og vi synes denne leveransen viser at en innovativ og smidig arbeidsform er helt riktig for dette oppdraget.

I leveransenes innledning drøfter og beskriver UDIR hvordan de forstår oppdraget, og i kap. 1.3 vises det til det doble formålet og avveining av ulike hensyn. KS er enig i at det er uheldig at informasjon til styring og informasjon til utvikling ofte presenteres som en konflikt. Det er vesentlig å forstå dette som integrerte prosesser som foregår på alle nivåer, og vi kommer nok nærmere en felles forståelse om vi heller spør hvilken informasjon ulike aktører trenger for å ivareta sine oppgaver på en god måte. Med det sagt er vi helt enig i at UDIR i denne leveransen holder fokus på hvordan lærere og elever kan ha nytte av gode læringsstøttende verktøy og prøver utviklet av UDIR.

KS har med interesse lest om forslagene fra de tre arbeidsgruppene for lesing, matematikk og engelsk. Vi merker oss at de vektlegger rikere resultatvisninger, bedre informasjon til ulike målgrupper og mer treffsikre oppfølgingsressurser, og dette samsvarer også godt med hva kunnskapsgrunnlaget viser at ikke fungerer godt i dagens system. Det er veldig viktig at vi legger mer vekt på bruk og nytte, først og fremst i klasserommet, men derifra også inn i skolens ulike profesjonsfelleskap og deretter i dialogen mellom skoleleder og kommunen. På den måten kan vi sikre at kvalitetsdialogen er utviklingsrettet og tuftet på både kvantitative data og erfaringsbasert kunnskap, men tolket og forstått gjennom kvalitativ dialog.

KS støtter UDIRs beskrivelse av videre arbeid i kap. 9. Det er viktig å undersøke nærmere om det kan gjøres gode grep knyttet til format, resultatvisning, informasjon og oppfølgingsressurser som gjøre de eksisterende prøvene nyttigere for lærere og elever før vi setter i gang store og dyre endringer knyttet til gjennomføringssystem og prøveutvikling.

Arbeidsgruppene har spennende forslag om selve prøvene også, både når det gjelder adaptivitet og prøvebanker, men her er det viktig at UDIR jobber tett med ekspertise for å vurdere hva som er mulig, og ikke minst vurdere hensiktmessighet, kvalitet og håndterbarhet. Uansett hva som velges, må vi fortsette en innovativ arbeidsform som piloterer ulike løsninger i små utvalg underveis og som gir kunnskap og erfaringer som grunnlag for dialog og beslutninger. KS støtter dette arbeidet, men ber likevel om at kommunenes behov for informasjon som grunnlag for kvalitetsarbeid utredes nærmere i neste delleveranse, og at kommunesektoren er med i den prosessen.

Skolelederforbundets innspill til delleveranse 2 – Nye prøver med læringsstøttende formal

Skolelederforbundet mener delleveranse 2 gir et godt grunnlag for det videre arbeidet med nye prøver med læringsstøttende formål. Vi opplever at mange av vurderingene og veivalgene samsvarer godt med innspill vi tidligere har gitt til arbeidet, særlig vektleggingen av læringsstøtte, profesjonsutvikling, kvalitetsdialog og behovet for å se prøvene som en del av et helhetlig kvalitetsutviklingssystem.

For skoleledere er prøver ett av flere kunnskapsgrunnlag i arbeidet med å utvikle kvaliteten i opplæringen. Resultater må ses i sammenheng med annen kunnskap om elevenes læring, trivsel, skolemiljø og undervisningspraksis. Det er gjennom analyse, refleksjon og oppfølging i profesjonsfelleskapet at informasjonen får verdi.

Vi mener derfor at det videre arbeidet i større grad bør synliggjøre hvordan de nye prøvene skal understøtte ledelse av profesjonsfelleskap og systematisk pedagogisk utviklingsarbeid.

Prøvene må bidra til kollektive læringsprosesser og felles profesjonsfaglige vurderinger, ikke bare gi informasjon til den enkelte lærer. De bør utformes og presenteres på en måte som styrker skolens evne til å analysere egen praksis, identifisere utviklingsbehov og følge opp tiltak over tid.

Vi savner også en tydeligere beskrivelse av skolelederrollen i kvalitetsarbeidet. Skoleledere har ansvar for å omsette kunnskap om elevenes læring til prioriteringer, organisering, ressursbruk og utviklingsarbeid. De nye prøvene bør derfor utvikles slik at de gir relevant informasjon både til lærere og til skoleledelsen som skal lede skolens utvikling.

Det er positivt at lærernes erfaringer og behov er gitt en sentral plass i arbeidet. Delleveransen viser en tydelig ambisjon om å utvikle prøver som gir større verdi for skolens pedagogiske arbeid, og som i mindre grad brukes til rangering og sammenligning av skoler. Vi støtter også arbeidet med bedre resultatvisninger, sterkere koblinger mellom prøveresultater og pedagogisk oppfølging, og utvikling av mer tilgjengelige og praksisnære støtteressurser.

Skolelederforbundet støtter ambisjonen om at prøvene skal inngå som en del av et helhetlig kvalitetsutviklingssystem. Samtidig mener vi at dette perspektivet bør tydeliggjøres ytterligere i det videre arbeidet. Prøvenes verdi ligger ikke først og fremst i resultatene de genererer, men i hvordan informasjonen brukes til å styrke elevenes læring og skolens utvikling. Vår referanse: KS/ABA Vår dato: 12.06.2026 Deres referanse: 2026/482 Deres dato: Delleveransen løfter fram betydningen av kvalitetsdialog. Dette er etter vårt syn et av de viktigste perspektivene i arbeidet. Samtidig er det behov for å konkretisere hvordan informasjon fra prøvene skal inngå i dialogen mellom lærere, skoleledere, skoleeiere og nasjonale myndigheter.

Skolelederforbundet støtter hovedretningen i arbeidet med nye prøver med læringsstøttende formål. Vi mener delleveranse 2 representerer et godt utgangspunkt for det videre arbeidet. I neste fase bør det legges særlig vekt på hvordan prøvene kan bidra til ledelse og styring av profesjonsfellesskapene, det pedagogiske utviklingsarbeidet, kvalitetssikring og kvalitetsdialog på alle nivåer i sektoren. Det er gjennom slike prosesser at prøvene kan bli en reell støtte for elevenes læring og skolens utvikling.

Delleveranse 2: Overordnet tilbakemelding fra Utdanningsforbundet

Vi takker for muligheten til å gi innspill til utkast til delleveranse 2 i Udirs oppdrag 2025-018 om å utvikle nye prøver med læringsstøttende formål.

Om forslagene fra arbeidsgruppene

Utdanningsforbundet mener det var et godt grep å sette ned arbeidsgrupper av lærere for å konkretisere ulike alternativer og konsepter for læringsstøttende prøver. Udir har gitt gruppene nødvendig handlingsrom i arbeidet, og gruppene har gjort et godt og grundig arbeid. På den måten har de lagt et solid grunnlag for videre diskusjon.

Forslagene fra gruppene inneholder mange elementer Utdanningsforbundet mener det er viktig å gå videre med og utrede nærmere. Det dreier seg ikke minst om å bruke blokkadaptive prøver for å få rikere informasjon om elevenes faglige kompetanse og for

at prøvene skal gi god informasjon om alle elever uavhengig av faglig nivå. I den sammenhengen syns vi også forslaget fra engelskgruppa om å ha egne prøver for elever med lav kompetanse eller begynnerkompetanse i engelsk, er interessant.

Matematikkgruppa foreslår å bruke samme blokk-adaptive test om igjen fra år til år. Det er et interessant forslag. For det første kan det gjøre det enklere for lærere å bli godt kjent med oppgavene. Dermed kan det også bli lettere å bruke prøvene til å få detaljert informasjon om hva elevene behersker og ikke behersker. For det andre kan det bidra til å begrense bruken av prøvene som et målstyringsinstrument, der for eksempel skoler blir belønnet for gode resultater. Utdanningsforbundet mener også at forslaget om frivillige prøver der resultatene ikke rapporteres oppover, er interessant.

Utdanningsforbundet har merket seg at forslagene fra arbeidsgruppene samlet sett er omfangsrike. Spørsmålet i det videre arbeidet blir ikke bare hvilke av forslagene som kan la seg gjennomføre isolert sett, men hvilke elementer i de ulike forslagene som skal prioriteres i arbeidet med å utvikle nye prøver. Udir er inne på det samme i sine drøftinger i delleveransen. Utdanningsforbundet mener i utgangspunktet at videre utprøving og utvikling av konsepter må prioritere at lærerne skal få så god som mulig informasjon om elevenes faglige måloppnåelse. Lærerne har i første rekke bruk for konkret informasjon om hvilke faglige ferdigheter og emner elevene behersker. Dette er viktigere og mer anvendbart enn å få informasjon om hvordan elevene ligger an i forhold til et landsgjennomsnitt. Derfor bør også utviklingen og utprøvingen av nye tester prioritere løsninger som gir lærere den mest anvendbare informasjonen og prioritere ned sammenliknende informasjon som sikkert er grei å ha, men som har begrenset praktisk bruksverdi.

Om prosessen så langt og videre prosess

Utdanningsforbundet er bekymret for om prosessen som er lagt opp, ivaretar behovet for medvirkning fra partene som representerer lærere og ledere i skolen. God medvirkning er avhengig av at det blinkes ut konkrete alternativer, veivalg og dilemmaer som partene kan ta stilling til som en del av medvirkningsprosessen. Vi mener delleveranse 2 ikke gjør dette i tilstrekkelig grad. Vi ser heller ikke at den videre prosessen, slik den skisseres i leveransen, inneholder stoppunkter der det blir mulig for partene å ta stilling til konkrete veivalg. Det er en vesensforskjell mellom å få informasjon om og kommentere en pågående prosess, og å være delaktige ved de stoppunktene som er avgjørende for hvilken retning prosessen tar og for det endelige resultatet. Utdanningsforbundet oppfordrer derfor Udir om å synliggjøre sentrale stoppunkter for viktige framtidig veivalg på en tydeligere måte i den justerte delleveransen.

Om den videre utprøvingen av forslagene fra arbeidsgruppene

Utprøving av ulike ideer og konsepter fra arbeidsgruppene vil være sentralt i den videre prosessen, slik Udir skisserer den i delleveranse 2. Utdanningsforbundet mener utprøving er viktig og nødvendig. Samtidig etterlyser vi tydeligere drøftinger, prioriteringer og avklaringer av hva som konkret skal prøves ut. Slike avklaringer er avgjørende for en

god prosess og for god involvering. Vi mener at dette bør komme tydeligere fram i den justerte versjonen av delleveranse 2.

Om utvikling av resultatvisning og støtteressurser for dagens prøver

I våre kommentarer til delleveranse 1 påpekte vi at leveransen var preget av en antakelse om at dagens prøver i seg selv er gode, men at skolene trenger bedre støtte i å bruke resultatene. Vi advarte mot denne antakelsen fordi vi har solid kunnskapsgrunnlag for at dagens prøver ikke er gode nok som støtte i det faglig-pedagogiske arbeidet. Etter vårt syn er også delleveranse 2 preget av den samme antakelsen. Dette gjør seg spesielt gjeldende i at det legges stor vekt på å utvikle resultatvisning og støtteressurser til dagens prøver.

Utdanningsforbundet mener justert delleveranse 2 i større grad bør drøfte og problematisere hvorvidt dagens prøver egentlig kan gi informasjon som gjør det mulig å utvikle ny resultatvisning og nye støtteressurser som vesentlig vil bedre bruksverdien for lærerne. Et av problemene med dagens prøver er at de gir usikker informasjon om faglig nivå og utvikling for elever i begge ender av prestasjonsspekteret. Dette er blant annet en konsekvens av at alle elever får de samme oppgavene. Denne grunnleggende svakheten vil ikke endres av ny resultatvisning. Når det gjelder regneprøven, viser den grundige drøftingen i delleveransen at ferdighetene som prøvene måler, i liten grad er gjenkjennelige for lærerne i deres vurderingspraksis (s. 41). Spørsmålet er om denne utfordringen lar seg løse av ny resultatvisning og nye støtteressurser.

Det er en stor overgang fra dagens nasjonale regneprøve, som tester problemløsning i en virkelighetsnær kontekst, til den nye, læringsstøttende prøven i matematikk. Dermed bør vi også stille spørsmål ved om en endret resultatvisning for dagens prøve vil ha overføringsverdi til den nye prøven som skal utvikles. Utdanningsforbundet mener denne typen drøftinger må komme tydeligere fram i justert delleveranse. Det vil gi nyttig bakgrunn for å vurdere om det er hensiktsmessig å bruke tid og ressurser på å gjøre dagens prøver mer anvendelige, eller om Udir i stedet bør prioritere tilgjengelig kapasitet i arbeidet med å utvikle nye prøver, slik Utdanningsforbundet går inn for.

Om motsetningen mellom prøver som brukes til sammenlikning og prøver som brukes som faglige verktøy

Utdanningsforbundet mener et sentralt dilemma i dette arbeidet handler om å prioritere mellom prøver som gir lærere rikest mulig informasjon til bruk i arbeidet med elevenes læring, og prøver som er utformet for sammenlikning av resultatene på klasse- og skolenivå, samt på kommunalt og nasjonalt nivå. Dette er en problemstilling som må løftes opp og diskuteres i et overordnet perspektiv. Vi mener justert delleveranse 2 i større grad bør få fram og drøfte denne motsetningen. Det vil bidra til å tydeliggjøre sentrale veivalg i den videre prosessen og i gi retning til kommende utprøvingene som Udir legger opp til.

Dersom denne typen dilemmaer ikke kommer tydeligere fram i delleveransen og blir

drøftet med partene underveis i prosessen, mener Utdanningsforbundet det er fare for at prosessen ikke vil ivareta Stortingets intensjon om å «...utvikle nye prøver med et rent læringsstøttende formål» (Mld.St. 34), og prøver som skal ha «et tydelig og avgrenset», og «ikke dobbelt formål» slik dagens nasjonale prøver har (Ibid. s, 107).

Vi ser med bekymring på at delleveranse 2 eksplisitt toner ned forskjellen mellom informasjon til styring og informasjon til utvikling (s. 11). Vi minner om at det er påpekt i en rekke sammenhenger, inkludert i Udirs egen rapport om prøver i fagfornyelsen (2020), at det er svært krevende å kombinere god informasjon til styring med informasjon som har stor faglig og pedagogisk verdi. Det foregår selvfølgelig styring og utvikling på alle nivåer, slik Udir skriver i delleveransen. Men det er likevel slik at en lærer vil ha behov for annen informasjon enn en ansatt i kommuneadministrasjonen eller en politiker på nasjonalt nivå. Hvilken informasjon de ulike aktørene på ulike nivåer trenger, er et relevant spørsmål, slik Udir påpeker. Men grunnlaget for å utvikle nye læringsstøttende prøver var at de skulle prioritere informasjonen som lærerne trenger. Det premisset må vi verken tape av syne eller tilsløre i det videre arbeidet.

Læringsstøttende prøver som en del av et styringssystem og om offentliggjøring av resultater

Den pågående utviklingsfasen for de læringsstøttende prøvene handler primært om å undersøke hva som gjør en prøve læringsstøttende. Likevel mener Utdanningsforbundet at vi må ha i bakhodet at en hovedutfordring med dagens nasjonale prøver, er måten prøvene inngår i et styringssystem som vrir ressurser på uheldig vis og skaper insentiver som undergraver prøvenes intensjon. Derfor er styringssystemet de nye prøvene skal inngå i, like viktige som prøvene selv. Vi kan derfor ikke se ulike forslag for utforming av nye prøver isolert fra styringssystemet når vi vurderer hvorvidt forslagene vil støtte lærernes faglige og pedagogiske arbeid. En faglig tilnærming kan fungere godt under ett styringssystem, men svært dårlig i et annet. Eksempelvis vil forslaget om å bruke samme prøve fra år til år, være uheldig i et styringssystem som gir skoler og lærere insentiver for å oppnå gode resultater på prøvene.

Utdanningsforbundet mener derfor at vi parallelt med utviklingen av læringsstøttende prøver bør se på konteksten som prøvene skal inngå i. Et tema som er spesielt aktuelt i denne sammenhengen er offentliggjøring av resultater. Det har over tid og fra flere hold blitt foreslått at resultatene fra nasjonale prøver ikke skal kunne offentliggjøres. Et slikt grep ville også vært en nyttig avklaring og gitt større handlingsrom i utviklingen av nye læringsstøttende prøver. Utdanningsforbundet mener det er uheldig at en utredning av hvorvidt og hvordan resultater på læringsstøttende prøver kan unntas offentlighet, ikke er satt i gang. Vi oppfordrer Udir til å inkludere en drøfting av dette i delleveransen og å synliggjøre en utredning av spørsmålet i planen for det videre arbeidet.

Om bruken av begrepene presis og pålitelig

I delleveranse 2 skriver Udir at målepresisjon er vektet høyt i dagens nasjonale prøver (s. 12) og at prøvene gir et presist bilde av elevenes faglige nivå (s. 18).

Utdanningsforbundet syns det er viktig å nyansere disse beskrivelsene. Å vektlegge målepresisjon handler ikke bare om hvorvidt prøver er presise eller ikke, men også hva prøvene måler presist og hva på hvilke områder prøvene ikke er like presise. Dagens nasjonale prøver gir ikke presis nok informasjon om elever med høy og lav faglig måloppnåelse. Prøvene gir heller ikke så presis styringsinformasjon på skolenivå og for mindre kommuner, spesielt når det gjelder sammenlikning over tid (se blant annet Bjørnson 2022). På bakgrunn av dette mener Utdanningsforbundet at det er viktig å nyansere bildet av dagens nasjonale prøver som svært presise måleredskaper. Vi mener det bør presiseres at prøvene først og fremst er utformet for å kunne gi presise sammenlikninger av nivåer mellom kommuner og på nasjonalt nivå fra år til år. Imidlertid må vi ha i bakhodet at det er en krevende øvelse å lage presise måleredskaper som skal brukes til synkrone og diakrone sammenlikninger av resultater.

Måleredskapene blir kompliserte, og feilkildene er mange. Dette viser ikke minst erfaringer fra Danmark, der forsøket på å lage nye og mer presise adaptive prøver måtte reverseres på grunn av bekymring for om prøvene målte presist nok og ga anvendbar informasjon til lærere. Også i Norge har vi erfaring fra nær fortid med at teknisk kompliserte prøver som tilstreber stor grad av pålitelighet, kan være sårbare for ulike feilkilder og gi misvisende resultater. Utdanningsforbundet mener at delleveransen bør inkludere denne usikkerheten og sårbarheten i omtalen av dagens prøver og ta høyde for det i utformingen av nye prøver. Vi kan aldri designe systemer som gir oss helt objektive svar om elevenes læring. Læringsstøttende bør derfor verken bli bærebjelken i det faglige arbeidet eller en garantist for god læring, men må være et supplement til den rike kunnskapen om elevenes læring og utvikling som lærere sitter på.

Om retesting

Udir skriver på side 47 i delleveransen: «Arbeidsgruppene foreslår at en eventuell retest skal være frivillig. Dersom en prøve er frivillig, vil vi ikke kunne legge til grunn at elevene som gjennomfører prøven representerer populasjonen. Et skjevt utvalg vil gjøre det vanskelig å regne ut et troverdig gjennomsnitt, og det betyr at det vil være krevende å benytte data fra gjennomføringer av denne typen prøver som utgangspunkt for en standardisert prøve.»

Utdanningsforbundet vil påpeke at lærernes ønske om å reteste egne elever kan ha et tydelig læringsstøttende formål, mens sammenlikning av elever med et nasjonale snitt i mindre grad fungerer læringsstøttende for elevene. Når disse hensynene skal veies mot hverandre mener Utdanningsforbundet det viktig at retesten har verdi for læreren. Derfor bør også beslutningen om og når en elev skal gjennomføre en retest foretas på skolenivå og av lærere. En retest kan ha pedagogisk verdi for lærer, selv om ikke retestene er standardiserte for å generere data til sammenlikning på tvers av skoler.

Utdanningsforbundet mener dette perspektivet bør komme tydeligere fram i delleveransen.

Om verktøy på 1. trinn

Utdanningsforbundet er bekymret for om grepene som er gjort for å øke fleksibiliteten i kartleggingsprøvene på første trinn vil være tilstrekkelig for å få til en positiv endring for elever og lærere. Vi ser flere steder at kartleggingsprøvene pålegges fra kommunalt nivå, til tross for en presisering om at prøvene skal være frivillige. Det er skole- og klasseromsnivået som må ha frivillighet og fleksibilitet i gjennomføringen av kartleggingsprøver. Det hjelper lite om staten ikke pålegger gjennomføring, hvis gjennomføringen likevel blir pålagt fra kommunalt hold. I det videre arbeidet mener vi det er avgjørende å tydeliggjøre at fleksibiliteten skal ligge på klasseromsnivå. Eierskap til data må avklares, og resultater bør ikke rapporteres oppover i systemet. I tillegg må vi vurdere å forskriftsfeste at frivillige og fleksible prøver skal være opp til profesjonsfellesskapene og skolene selv å bestemme over.

Lektorlaget: Tilbakemeldinger til delleveranse 2: Nye prøver med læringsstøttende formål

Takk for muligheten for å bidra med tilbakemeldinger. Lektorlaget ønsker prøver som er nyttige for lærerne i klasserommene, som en del av det brede kunnskapsgrunnlaget kvalitetsutviklingsutvalget vurderte som en av flere forutsetninger for systematisk kvalitetsutvikling i skolen.

De øvrige forutsetningene var

- relevant kompetanse på alle nivåer
- god ledelse på alle nivåer
- gode strukturer og prosesser for samarbeid og dialog

Lektorlaget støttet i kvalitetsutviklingsutvalget vurderingene om at læringsstøttende prøver kun sekundært skal gi informasjon til skoleeierne og nasjonale myndigheter. Vi ønsker åpenhet om resultater i skolen, og mener kvalitetsvurderingsverktøy er viktige for den offentlige diskusjonen om skolen. Samtidig støtter vi dreiningen fra nasjonale prøver med et dobbelt formål, til læringsstøttende prøver som først og fremst skal være nyttige for lærerne. Om en kan lykkes med å utvikle slike prøver samtidig som noe informasjon fra prøvene kan aggregeres til informasjon for lokale og nasjonale skolemyndigheter, er det fint, men relevans og verdi for lærerne må fortsatt stå i høysetet for utviklingsarbeidet videre.

Vi er overordnet positive til konseptforslagene fra lærergruppene til nye læringsstøttende prøver i matematikk, engelsk og lesing. Ulike fag og ferdigheter tilsier ulike konsepter, og vi vil advare mot forenklingskrav og ønsker om strømlinjeforming som kan dreie konsepter for prøvene over i en mindre brukbar retning for faglærerne.

For at prøvene skal oppleves som nyttige for lærere flest, er det lurt med fleksibel tilgang med tanke på gjennomføring, rask avlesning av resultater og å kunne velge tilleggsoppgaver eller frivillige moduler tilpasset egen elevgruppe. Støtte til tolkning av resultater vil være

viktig, men slik støtte må være lett tilgjengelig, forståelig og ikke bli for omfattende.

I elev- og lærervisning av resultat er det noe uklart om en også vil se resultater per elev sammenlignet med en norm (forventet nivå i faget). Vi mener lærers resultatvisning, i tillegg til å vise hva eleven mestrer og hva som det bør jobbes mer med, må vise elevens nivå på ulike underelementer opp mot en forventet progresjon for den grunnleggende ferdigheten eller i faget. Vi mener læringsstøttende prøver må gi sikker informasjon om alle elevers kompetanse, uavhengig av ferdighetsnivå, og at resultatvisningen må være tydelig på nivå. I beskrivelsen av matematikkgruppens konsept brukes begrepet frivillige kartleggingsprøver. Da er det viktig å presisere om dette er tenkt som dagens kartleggingsprøver (screening som kun måler presist på den lavere ferdighetsskalaen) eller om prøvene skal gi pålitelig og valid informasjon om elever langs hele ferdighetsskalaen. Vi forutsetter at det siste er tilfellet, men vi mener dette er for utydelig i delleveransen.

Vi merker oss at overgangen fra nasjonale prøver i regning til å utvikle læringsstøttende prøver i matematikk ikke vil være uten utfordringer, og vi setter pris på direktoratets åpne drøfting av eksempelvis begrepsbruk, kjennskap i sektor og betydningen av et presist prøvekonstrukt.

Lektorlaget setter pris på at Udir varsler at utviklingsarbeidet også videre vil skje gradvis og i tett samarbeid med lærere, fagmiljøer og organisasjonene i skolesektoren.